

Пішук Ірина Іванівна
*студентка 4 курсу, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:
Максимчук Наталія Станіславівна,
*викладач кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією із ключових компетентностей у Державному стандарті початкової освіти вказана компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій, яка «передбачає формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження» [1].

Метою природничої освітньої галузі є формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку [1].

Одним із завдань природничої освітньої галузі є навчання здобувачів освіти «опрацьовувати та систематизувати інформацію природничого змісту, отриману з доступних джерел, та представляти її у різних формах» [1].

У Листі МОН № 1/11-5966 від 01.07.19 року вказано, що «важливе значення у формуванні особистісного ставлення до об'єктів вивчення належить практико-орієнтованим проектам, які передбачають вивчення природи рідного краю, проблем, пов'язаних з навколишньою природою, формують в учнів емоційно-ціннісне ставлення до природи. Реалізуючи інформаційні проекти – розповіді в самій різноманітній формі – усній, письмовій, вокальної пісні, підготовці презентаційних матеріалів тощо, у школярів формують способи самоорганізації навчальної діяльності, вміння роботи з інформацією (пошук необхідної інформації в довідкових виданнях, в тому числі на електронних носіях, у мережі Internet), комунікативні та комунікаційні уміння та навички. Проектну діяльність необхідно спрямовувати не стільки на поглиблення знань учнів з певного питання, скільки на набуття досвіду самостійного виконання завдань, вміння формулювати задачі і ставити запитання, працювати в команді, знаходити нестандартні і оригінальні рішення проблеми, розкрити свій індивідуальний потенціал, проявити творчість» [2].

Теоретичні та експериментальні дослідження проблеми вивчення природничої освітньої галузі та формування природничої компетентності молодших школярів висвітлено у працях таких науковців як І. Андрусенка, Т. Байбари, Н. Бібік, О. Біди, Н. Білоусової, Л. Височан, Е. Воронцової, Т. Гільберг, Н. Коваль, А. Крамаренко, М. Кукалець, Д. Луцик, Л. Нарочної, Н. Павич, О. Савченко, В. Танської, Г. Тарасенко, С. Тарнавської, І. Тимофєєвої, З. Хитрої, К. Шевчук та ін.

Теоретичні та методологічні основи проблеми використання проєктної технології досліджені у працях, Л. Байдуrowої, В. Гузеєва, Н. Іванової, Н. Кисельової, О. Коберник, Н. Котелянець, А. Лебедєвої, Є. Міщенко, О. Онопрієнко, О. Пехоти, Є. Полат, О. Пометун, Г. Сазоненко, С. Сисоєвої, Л. Хоружої, А. Цимбалару, С. Шишова та ін.

Т. Герлянд технологію проєктів визначає як «модель навчально-пізнавальної самостійної діяльності учнів (репродуктивної, дослідницької, творчої або комбінованої) із планування, організації діяльності та створення певного виду проєкту, що здійснюється під керуванням викладача (безпосереднім або опосередкованим) в умовах вивчення певного навчального предмета (навчальних предметів) та має спрямування на засвоєння навчального матеріалу і розвиток компетентності учнів» [3].

Вчені В. Кондратова та О. Чернецька переконані, що «проєктна діяльність – це не тільки пошук і представлення інформації, а й набуття організаційних умінь учнів, навичок комунікації в групі, проявлення самостійності в організації роботи над навчальними завданнями, у підготовці власного висловлювання на зазначену тему. Тому доцільно більшої значущості надавати процесу підготовки навчальних проєктів, створенню умов для вияву самостійності учнів у прийнятті певних рішень; приділяти увагу формуванню не тільки предметних компетентностей, але й загальнонавчальних умінь і навичок, здатностей організовувати свою роботу, розробляти тактику вирішення проблеми, забезпечувати послідовне її дотримання; комунікувати, співпрацювати, розраховувати сили, здійснювати поточний самоконтроль, коригувати свою роботу; використовувати для реалізації проєкту інформаційно-комунікаційні технології (створення електронних презентацій, інтерактивних книг, використання растрових графічних редакторів тощо)» [4, с. 87].

«Проєктна діяльність під час уроків у початковій школі вирішує такі завдання: досягаються освітні (предметні) завдання уроку – діти в активній діяльності засвоюють необхідні знання; реалізуються метапредметні завдання з допомогою формування проєктних умінь, що є універсальними навчальними діями; об'єкт чи процес, що лежить в основі проєктування, а також отримані знання та досвід стають для дітей ціннісними, тому що учні ставляться до роботи не формально, а додають фантазію, старання, включають емоції; формування уявлень про проєктну діяльність та проєктні уміння дозволяє у майбутньому учням самостійно працювати над проєктами вже з будь-яких дисциплін», наголошують І. Федь та О. Плахотський [5, с. 72].

В. Божук вказує, що «на підставі домінуючої діяльності учнів початкової школи, виділяють прикладні (практичні), рольові (ігрові), інформаційні (ознайомлювальні), мистецькі (творчі) та дослідницько-пошукові проекти, спрямовані на формування компетентності в природничих науках і технологіях. Прикладні (практичні) проекти передбачають розробку й виготовлення виробу (або послуги), наділеного суб'єктивною новизною. Метою таких проектів є формування системи інтелектуальних, технологічних знань, умінь і навичок учнів, втіленої в кінцевий продукт. Їх результат обов'язково втілюється у матеріальну форму, зорієнтований на життєві потреби самих учасників, спрямований на впровадження в практику. Серед запропонованих тем таких проектів можуть бути такі, як: «Город на підвіконні», «Клумба на шкільному подвір'ї», «Допоможемо друзям-птахам», «Кодекс правил поведінки з тваринами» та ін. У рольових (ігрових) проектах засобами гри імітують соціальні або ділові форми поведінки в схожих з реальними ситуаціях. Їх учасники виконують ролі, обумовлені характером та змістом ігрової діяльності. За формою такі проекти аналогічні до симуляційної гри. Для вибору учням можна пропонувати такі теми, як: «Природа 1000 років тому», «На планеті мікробів», «У країні Природи» та ін. Інформаційні (ознайомлювальні) проекти пов'язані з добором інформації про певний об'єкт чи явище, аналізом та узагальненням фактів. Учням пропонують такі теми проектів, як: «Скільки видів тварин на планеті?», «Забуті динозаври», «З історії життя», «Винаходи, що змінили світ», «Рослини-символи країн світу» та ін. Домінуючим аспектом мистецьких (творчих) проектів є вільний і нетрадиційний підхід до виконання, оформлення та презентації результату. Такі проекти дозволяють максимально врахувати мистецькі інтереси учасників. Серед запропонованих тем можуть бути такі: «Як ми мандрували лісом», «Екологічна реклама», «Свято птахів», «Правила поведінки в природі у малюнках» та ін. Діяльність учнів у дослідницько-пошукових проектах спрямовується на розв'язання проблеми, результат якої заздалегідь невідомий. Проекти за структурою наближаються до наукових досліджень. Орієнтовними темами таких проектів можуть бути: «Чи розмовляють тварини?», «Природа в житті людини», «Чому сніг білий?», «Хто живе на наших руках?», «Винаходи, підказані природою» та ін.» [6].

На нашу думку, використання проектних технологій під час вивчення природничої освітньої галузі сприяє:

- організації групової та колективної діяльності учнів;
- поєднанню інтелектуального й морального розвитку молодших школярів, їх самостійності;
- доброзичливості учнів по відношенню до вчителя і один до одного;
- згуртуванню учнів початкових класів;
- розвитку комунікабельності, бажанню допомогти іншим;
- формуванню вміння працювати в команді та відповідальності за спільну роботу;
- оволодінню учнями різними способами роботи з інформаційними ресурсами;
- використанню широкого діапазону форм, методів, прийомів;

- формуванню вміння вчитися на власному досвіді та досвіді інших у конкретній справі;

- відчуттю задоволення учнями від дослідницької, пошукової діяльності.

Проектна діяльність є потужним інструментом для всебічного розвитку учнів і глибокого засвоєння знань з природничих наук. Вона дозволяє зробити процес вивчення природничої освітньої галузі більш цікавим, ефективним і відповідає сучасним вимогам до освіти.

Отже, проектна діяльність – це інноваційний метод навчання, який передбачає активну участь учнів у вирішенні реальних проблем, дослідженнях та створенні продуктів. Такий підхід не лише сприяє засвоєнню знань з природничих наук, але й розвиває в учнів ключові компетентності XXI століття: критичне мислення, креативність, співпрацю, комунікацію та вміння самостійно здобувати знання.

Таким чином, проектна діяльність є потужним інструментом для формування природничої компетентності учнів початкових класів. Вона сприяє розвитку інтелектуальної, творчої та соціальної компетентності здобувачів освіти, готує їх до життя в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> (дата звернення: 20.01.2024)
2. Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році. Лист МОН № 1/11-5966 від 01.07.19 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/65024/ (дата звернення: 22.01.2024)
3. Герлянд Т. Дидактичні можливості використання проектних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю. URL : <http://surl.li/ngejld> (дата звернення: 21.01. 2024).
4. Кондратова В. Чернецька О. Проектна діяльність учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у контексті реалізації ідей В. О. Сухомлинського. URL : [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3/Downloads/pedvisnik_1_2_2023-86-92%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3/Downloads/pedvisnik_1_2_2023-86-92%20(3).pdf) (дата звернення: 05.02.2024).
5. Федь І.Є., Плахотський О.В. Особливості організації проектної діяльності учнів початкової освіти (на прикладі курсів «Технології» та «Образотворче мистецтво»). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 82. С. 69-73.
6. Божук В. Проект як засіб формування в учнів початкової школи компетентності в природничих науках і технологіях. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*. Випуск 33 (15 жовтня 2021 р.). С. 154-158.